

Promotie

Gezondheid op latere leeftijd is afhankelijk van verschillende bekende factoren, zoals opleiding, medische zorg en genen. Dit proefschrift focust op een andere determinant, namelijk de omstandigheden vroeg in het leven. Recentelijk is in verschillende studies het belang van deze fase voor de ontwikkeling van gezondheid naar boven gekomen. Dit is belangrijk voor beleid, omdat de effectiviteit van eventuele interventies gericht op jonge mensen mogelijk hoog is. De positieve effecten kunnen accumuleren over tijd en zijn voor lange tijd van invloed op gezondheid. Onderzoek naar causale langetermijneffecten van omstandigheden in het

vroege leven wordt bemoeilijkt door endogeniteit en een gebrek aan data die tegelijkertijd omstandigheden in het vroege leven en gezondheid op latere leeftijd omvatten. Daarom gebruiken economische studies veelal natuurlijke experimenten, zoals epidemieën en oorlogen.

Omstandigheden in het vroege leven kunnen zowel directe als indirecte langetermijneffecten op gezondheid hebben. Directe effecten wijzen op een biologische link tussen omstandigheden in het vroege leven en gezondheid op latere leeftijd. Indirecte effecten benadrukken dat gezondheidsrisico's accumuleren tijdens het leven.

Mensen kunnen in hun leven blootgesteld worden aan ingrijpende gebeurtenissen, zoals scheidingen en het overlijden van partners. Deze schokken kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid en verklaren mogelijk een deel van de geobserveerde relatie tussen omstandigheden vroeg in het leven en gezondheid op latere leeftijd: personen die opgegroeid zijn onder slechte omstandigheden worden mogelijk op latere leeftijd geconfronteerd met meer schokken of deze schokken hebben een groter effect wanneer zij optreden.

Dit proefschrift onderzoekt het samenspel tussen omstandigheden vroeg in het leven, ingrijpende gebeurtenissen en gezondheid op latere leeftijd. De eerste studie onderzoekt de langetermijneffecten van ondervoeding tijdens de zwangerschap van de moeder op arbeidsmarkt- en ziekenhuisuitkomsten. Deze studie maakt gebruik van de Nederlandse Hongerwinter van 1944–1945 als bron van onafhankelijke variatie in voedselinname vroeg in het leven. Blootstelling aan hongersnood wordt bepaald aan de hand van de plaats en het moment van geboorte. De analyse toont een negatief effect van prenatale blootstelling op arbeidsmarktparticipatie en positieve effecten op het totaal aantal ziekenhuisopnames en cardiovasculaire ziektes. Geen effecten worden gevonden op het arbeidsinkomen van degenen die actief zijn op de arbeidsmarkt en het aantal kankergevallen.

ROBERT SCHOLTE
Onderzoeker bij
SEO Economisch Onderzoek

De tweede studie analyseert of de effecten van ingrijpende gebeurtenissen op fysieke gezondheid later in het leven groter zijn voor degenen die vroeg in het leven blootgesteld zijn aan slechte economische omstandigheden. De studie gebruikt de macro-economische conjunctuur als bron van variatie in economische omstandigheden rondom de geboorte. De resultaten tonen dat de impact van de aanvang van chronische ziektes op fysieke gezondheid groter is voor degenen die geboren zijn tijdens een recessie. Deze bevinding wijst erop dat slechte omstandigheden vroeg in het leven de effecten van schokken op latere leeftijd vergroten. Daarnaast is het niveau van fysieke gezondheid

van de personen die geboren zijn in een recessie relatief laag. De analyses tonen geen effecten van een geboorte in een recessie op het aantal schokken.

De derde studie onderzoekt of de effecten van ingrijpende gebeurtenissen op gezondheid groter zijn voor degenen die zijn blootgesteld aan ondervoeding tijdens de prenatale fase. De resultaten wijzen erop dat degenen die prenataal zijn blootgesteld aan ondervoeding te maken hebben met een groter aantal ingrijpende gebeurtenissen in hun leven. Zij hebben een grotere kans om op relatief jonge leeftijd geconfronteerd te worden met de dood van een echtgenoot. Dit effect komt mogelijk door een slechte invloed van deze personen op de gezondheid van de partner of door een relatief lage aantrekkelijkheid op de 'huwelijksmarkt'. De analyses tonen ook dat de effecten van het overlijden van een echtgenoot op ziekenhuisopnames groter zijn voor deze personen. Deze resultaten impliceren gezamenlijk dat een groter aantal en grotere effecten van ingrijpende gebeurtenissen bijdragen aan de geobserveerde relatie tussen prenatale ondervoeding en gezondheid op latere leeftijd.

Dit proefschrift laat zien dat de omstandigheden vroeg in het leven van belang zijn voor latere gezondheid en arbeidsmarktparticipatie. De effecten van ingrijpende gebeurtenissen dragen bij aan deze relatie. Dit onderstreept de noodzaak van goede begeleiding van zwangere vrouwen. Daarnaast biedt het meer inzicht in de te verwachten zorgvraag en productiviteit van ouderen. Ook is kennis over langetermijneffecten van slechte omstandigheden vroeg in het leven van belang voor de vormgeving van sociale programma's. Ten slotte bieden de analyses inzicht in gezondheidseffecten van bepaalde schokken en vergemakkelijkt het de identificatie van de meest kwetsbare personen.

LITERATUUR

Scholte, R.S. (2013) *The interplay between early-life conditions, major events and health later in life*. Proefschrift. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.